

## ISKUSTVA CEST-A FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE: OSNOVNO O KVALITETNOJ PRIPREMI I REALIZACIJI OBUKA IZ PRAVA LJUDSKIH PRAVA

prikaz

Priredili: mr. sci. Arben Murtezić\*  
dr. sci. Davor Trlin \*\*

Centar za edukaciju sudija i tužilaca F BiH svake godine organizuje veliki broj obuka iz domena Prava ljudskih prava. U ovom kratkom prikazu, u mjeri u kojoj je potrebno, bismo prikazali jedan opšti obrazac organizovanja ovih obuka, koje realiziramo s ciljem da se učesnici na svoja radna mjesta vrate sa većim znanjem nego što su ga imali kada su došli na obuku.

Prvi problem koji se javlja kod ovakvih obuka je osnovni problem andragogije uopšte, a to je *"problem izgrađene profesionalne ličnosti"* – edukator je svjestan da pred sobom ima pravne profesionalce, sa, većim ili manjim, radom u struci, te je mogućnost "nametanja" znanja smanjena na minimum. Edukator ovdje uči odrasle osobe, pravne profesionalce i sebi ravne kolege. Ove činjenice su startna pozicija za edukatora i za Centar kada pripremaju obuku stručnog usavršavanja sudija i tužilaca iz domena Prava ljudskih prava. Što je iskustvo nosioca pravosudne funkcije manje, to je stepen apstrahovanja u realizaciji predavanja veći.

Temu seminara i ciljeve obuke određuju pravosudne institucije, te relevantne međunarodne organizacije, prilikom kreiranja godišnjih Programa stručnog usavršavanja CEST-a F BiH. Na osnovu ovoga se kreira konkretan dnevni red. Npr. ako je cilj seminara "Pravo na slobodu izražavanja – član 10. EKLJP" – "unapređenje primjene standarda u kontekstu člana 10. EKLJP", u tom slučaju je neophodno kreirati dnevni red koji odgovara ovako postavljenom cilju. Posljednji seminar na ovu temu održan je 13./14. 09. 2018. godine u sklopu "JUFREX" projekta kojeg implementira Vijeće Evrope i ocijenjen je kao

\* Direktor Javne ustanove Centar za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH

\*\* Viši stručni saradnik Javne ustanove Centar za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH;  
davor.trlin@cest.gov.ba

vrlo uspješan. Na seminaru se posebno govorilo o: slobodi izražavanja i uslovima za njeno ograničenje; govoru mržnje i ulozi medija; kleveti u praksi ESLJP i sudova u BiH; primjeni trodijelnog testa kroz presude Evropskog suda i Ustavnog suda BiH; kleveti i govoru mržnje na internetu; kleveti i javnim ličnostima; nepoštivanju suda i slobodi izražavanja. Edukatori, vodeći domaći eksperti iz pravosuđa (gosp. Svjetlana Milišić-Veličkovski, sudija Vrhovnog suda F BiH; gosp. Amir Kapetanović, sudija Okružnog suda u Banja Luci; gosp. Adnan Baručija, sudija Kantonalnog suda u Zenici i gosp. Sanin Bogunić, tužilac Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo) na temu člana 10. EKLJP su uspješno povezali "strazburške" standarde sa domaćim pravno-sistemskim okvirom. U sklopu pripreme za ove seminare, edukatori su pohađali regionalne seminare u okviru ovog projekta. Na taj način su, mogli da vide šta su kreatori projekta zamislili i kako se zamišljeno/planirano izvodi, te implementirati naučeno na domaćim obukama.

S obzirom da se *polaznik uvijek pita* na ovakvim obukama, CEST F BiH uvijek dostavlja upit prijavljenim učesnicima da delegiraju pitanja za obuku. Jedno od ključnih opredjeljenja Centra jeste unapređenje metoda i sadržaja svih oblika edukacije i stručnog usavršavanja sudija i tužilaca u Bosni i Hercegovini. Naglasak svih naših nastojanja i aktivnosti je postizanje viših standarda obuke i većeg kvaliteta u radu. Centar za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH ove edukativne aktivnosti priprema tako što ciljna grupa koja je već unaprijed poznata, bude aktivni sudionik u kreiranju sadržaja edukativne aktivnosti i pitanja koja će se obrađivati, te kvalitetnije pripreme edukatora. U tom smislu se obraćamo sudijama koji učestvuju u radu obuka, da Centru za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH dostave sudijske/tužilačke prijedloge i sugestije u smislu šta želite čuti na okruglom stolu, pitanja koja su uočena u praksi u radu sudova (kao poteškoće, dileme i probleme u pogledu tumačenja i primjene normi prava ljudskih prava).

Uloga *iskustva* je uvijek važna kod ovakvih obuka. Bitno je da je edukator primjenjivao "strazburške" standarde u "živim" predmetima u praksi, i/ili magistrirao i/ili doktorirao iz Prava ljudskih prava, i/ili pisao naučne i stručne radove... Iz tih razloga npr. ove godine su seminare za sudije redovnih sudova na temu "Zaštita od diskriminacije" u svojstvu edukatora vodili gosp. Sevima Sali-Terzić, viša pravna savjetnica u Ustavnom sudu BiH, te gosp. Nikolina Katić iz Ureda Zastupnika Republike Hrvatske pred Evropskim sudom za ljudska prava. Nakon pregleda člana 14. EKLJP i Protokola br. 12. uz EKLJP, učesnicima ovih seminara (ukupno četiri) objašnjeni: komparatori i

obrazloženje diskriminacije; pregled relevantnih faktora za uspjeh sudskog postupka uz postojanje tvrdnji o diskriminaciji; standardi prebacivanja tereta dokazivanja; prebacivanje tereta dokazivanja u praksi, te diskriminacija po osnovu različitih osnova (po osnovu rase, etniciteta, boje kože, pripadnosti nacionalnoj manjini ili nacionalnog porijekla; po osnovu dobi i vjeroispovijesti; po osnovu pola i roda; po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta) kroz praksu Evropskog suda za ljudska prava i u praksi u BiH. Seminari su obuhvatili i teme nasilja nad ženama (fizičkog, seksualnog, psihičkog i ekonomskog)- pregled Istanbulske konvencije i sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava; djelotvornosti i primjena Istanbulske konvencije u praksi (sprečavanje, zastupanje i mjere).

Polaznici obuka u CEST-ovima su spremni za učenje, učenje im je sredstvo rada, *neophodno im je jer im ga nameće potreba posla*. S tim u vezi, nastojimo da im obezbijedimo materijal koji će im koristiti u njihovom svakodnevnom radu. To su, pored PowerPoint prezentacija, izabrani ogledni primjeri sudske prakse. Uvijek na obukama iz domena Prava ljudskih prava, nastojimo da edukator radi sa učesnicima na judikatima iz prakse Evropskog suda za ljudska prava, ali i drugih međunarodnih foruma ljudskih prava. Tako je npr. sutkinja gosp. Katica Artuković (Kantonalni sud Široki Brijeg) na seminaru druge godine početne obuke na temu "Modul 1 Evropska konvencija i ravnopravnost spolova", a koji se odnosi na opće napomene o Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i Evropskom sudu za ljudska prava, te na član 5., član 6. i član 14. EKLJP, pripremila studije slučaja: "*Khamtoktu i Aksenchik protiv Rusije*", koja se odnosi na član 5. EKLJP (koji regulira slobodu i sigurnost ličnosti, lišenje slobode, izvođenje pred sud i zakonitost pritvora), te "*Schuler-Zraggen protiv Švicarske*" i "*Garcia Mateos protiv Španije*", koje se odnose na član 6. EKLJP (u čijem su sadržaju: pravo na pravično i javno suđenje, proceduralna jamstva u krivičnom i građanskom postupku, pravo na pristup sudu i pravo na izvršenje odluke). Sutkinja Artuković je bila edukator prvog dana seminara (06. 02. 2018.), a drugog dana je zabranu diskriminacije predavala sudija gosp. Amela Mahić-Samardžić (Kantonalni sud Sarajevo). Ona je pripremila studiju slučaja "*Opuz protiv Turske*".

U osnovi, nastojimo da učesnici slušaju, vide, kažu i ponove (ljudi zapamte 20% onog što čuju; 30% onog što vide; 50% onog što vide i čuju; 70% onog što vide, čuju i kažu-"diskusija", te 90% onog što vide, čuju, kažu i urade). *Metodologija obuke zavisi od ciljne grupe*. Vrlo je bitno i da li učesnici imaju predznanje o temi. Najčešće koristimo kombinaciju metoda, prvenstveno jer

svaki ima i prednosti i nedostatke. Primijećeno je da učesnicima sa više iskustva ne odgovaraju predavanja, koja za negativnu posljedicu imaju pasivnost i slabo pamćenje učesnika. Karijernim sudijama/tužiocima najbolje odgovaraju okrugli stolovi, kao mjesta razmjene pitanja, odgovora, stavova, argumenata, mišljenja... Upravo taj vid, koji je fokusiran na diskusiju i interakciju zahtijeva aktivno učešće polaznika. Postoji tu uvijek opasnost od odstupanja od teme i najčešće pojedinci dominiraju. Kao krajnji cilj osvježava se i testira polaznikovo znanje. Možda će neko od učesnika potpuno drugačije postupati kada čuje kako postupa neki drugi učesnik i/ili edukator, a možda će i ostati ubijeden u svoj način postupanja u već "utabanoj stazi" sudske/tužilačke prakse. Igranje uloga je zahtjevno i za edukatora i za učesnike, prvenstveno zbog toga jer je većina na funkciji jako dugo u okviru određene pravne profesije i jako je teško prebaciti se npr. iz pozicije sudije u ulogu advokata. Imitacija slučajeva, simulacije suđenja su pristupačne svim kategorijama polaznika naših obuka, ali odnose se samo na posebne teme i zahtijeva najviše pripreme od strane edukatora i selektovanog broja učesnika.